

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Ad Mentem Præcipuorum Theologorum & Canonistarum, insertis suo loco
Propositionibus à S. Sede Apostolica novissimè damnatis concinnata. Et
Per Casus Practicos exposita

Complectens LXXV. Casus Materiam de Conscientia, Legibus, Peccatis,
Fide, Spe, Charitate, Jure, Justitia, Restitutione, Contractibus, Judiciis &
Religione &c.

Jansen, Leonhard

Coloniæ Agrippinæ, 1744

Casus III. De Conscientia probabili.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39867

7. In dubio, an votum emissum sit in pubertate, potest pater vel tutor illud irritare, tum quia mutatio ætatis non præsumitur, tum quia Superior in dubio non est spoliandus suo jure & auctoritate. Plura alia dubia circa leges *V. cas. 5. n. 18.* circa obligationem restituendi *cas. 38. n. 18.* circa vota *cas. 68. q. 3. cas. 69. q. 2.*

C A S U S III.

De Conscientia probabili.

CAto Theologus interrogatur 1. Quid sit opinio probabilis in - & extrinsecè. 2. Quoad se, & quoad nos; tenuiter, certò & probabiliter probabilis. 3. An ex hoc sit verè probabilis, quòd doceatur ab uno Recentiore. 4. An una opinio possit esse alterà probabilior, vel equè probabilis. 5. Qua vocetur tutior. 6. An liceat sequi tenuiter, dubiè vel probabiliter probabilem. 7. An liceat sequi minus tutam circa valorem Sacramenti, aut in periculo realis damni. 8. An minus probabilem sequi possit Judex. 9. Advocatus. 10. An Medici, Chirurgi. 11. An saltem id liceat in aliis materiis. 12. An Superior possit præcipere secundum sententiam minus probabilem, & an subditus teneatur obedire. 13. & seqq. Qualiter hic solvenda opposita. 18. An liceat sequi sententiam à Sede Pontificia censuram. 19. An alienam contra propriam. 20. An subditus contra propriam teneatur obedire. 21. An secundum alienam liceat consulere in privatis & publicis. 22. An liceat sequi hanc & oppositam. Pro meliori terminorum & casus intelligentia:

Suppono sequentia. 1. Opinio est iudicium in. 2. certum

certum nitens motivo de se fallibili, vel infallibili apprehenso ut fallibili: alia autem est probabilis, alia improbabilis. *Probabilis* dicitur, quæ nititur motivo absolutè & simpliciter gravi, id est, apto movere hominem prudentem & doctum ad assensum, perpensis etiam accuratè motivis oppositis, ideòque assentiens tali motivo non temerè, sed prudenter assentitur. *Improbabilis* est, quæ non nititur tali motivo.

2. Probabilitas alia dicitur opinioni *intrinseca*; quæ scilicet petitur ex veritate ipsi rei intrinseca; alia est *extrinseca*, quæ petitur ab auctoritate Doctorum ita sentientium: hæc auctoritas non facit veram probabilitatem, nisi quatenus præsumitur fundari in rationibus intrinsecis verè gravibus.

2. 3. Alia opinio dicitur probabilis *quoad se*, quæ à parte rei pro se habet grave motivum, licet fortè à nobis non cognoscatur; alia probabilis *quoad nos*, quæ à nobis invincibiliter iudicatur habere grave motivum, quamvis fortè non habeat: & hæc iterum dividitur in certò, & in probabiliter tantùm probabilem, in dubiè & tenuiter probabilem. *Certò probabilis* est, cujus probabilitas nobis certò absque formidine oppositi innotescit. *Probabiliter probabilis*, cujus probabilitas nobis tantùm probabiliter innotescit, sic sententia, quam scio doceri à D. Thoma & ejus schola, est mihi certò probabilis, si autem ab uno homine fide digno dicatur mihi, illam doceri à schola Thomistica, erit mihi tantùm probabiliter probabilis, quia auctoritas unius non facit certitudinem. Opinio est *dubiè probabilis*, si dubitetur, an habeat motivum grave; est *tenuiter probabilis*, si pro se habeat leve fundamentum.

damen-

damentum non sufficiens movere hominem prudentem ad assensum.

4. Non ideo propositio est probabilis, quòd 3. doceatur ab uno Authore etiam impresso, uti certum est ex propos. 27. damnata ab Alexandro VII. *Si liber sit alicujus junioris & moderni, debet opinio censeri probabilis, dummodo non constet rejectam esse à Sede Apostolica tanquam improbabilem*, idque vel maximè, si doceat contra communem; nam quamvis auctoritas unius viri docti secundum se possit esse gravis, non tamen est talis, prout opponitur communi sensui aliorum, pariter proborum & in arte peritorum, nisi novam & gravem adferat rationem ab aliis non inventam, nec facilè solubilem, idque præcipuè in materia ab aliis non ventilata, ut bene notat *Mezger sup. a. 2. n. 7.* Rudiores tamen in dubiis & obscuris tutò sequi possunt consilium Confessarii, Superioris vel alterius viri, de quo est communis opinio, quòd sit probus & intelligens, quia foret onus nimium grave, si ejusmodi homines tenerentur plurium sibi fortè contrariantium opiniones exquirere.

5. Aliquæ propositiones sunt æquè probabiles, ita ut intellectum, quantum est ex se, æquè fortiter alluciant ad assensum: aliquando una ex oppositis est probabilior, quæ scilicet magis fortiter ad assensum allucit, non tamen necessitat intellectum, quia est incerta & inevidens, ac pro opposito etiam est motivum grave. *Reiffenstuel in Theol. mor. tr. 1. dist. 3. n. 43.* An verò intellectus in concursu motivi æquè vel magis probabilis possit directè assentiri minùs vel æquè probabili, non facit ad praxin, nec opus est ad formandam conscientiam practicè certam, sed ad

ad hoc sufficit, quòd intellectus reflexè judicet stare pro utraque parte motivum grave, adeòque se prudenter & non temerè sequi posse utramque. Vide tamen, si lubet, *Teril. sup. Mezger. a. 5. La Croix à n. 398.*

5. 6. Illa opinio hìc vocatur tutior, quæ stat pro lege, ideòque removel à periculo etiam materialiter peccandi, unde patet, minùs probabilem posse esse magis tutam, qualis v. g. est hæc: statim est pœnitendum, in tali casu licitum esse sequi sententiam minùs probabilem in concursu probabilioris, omnes concedunt, & ad oculum patet; quis enim dicet me peccare statim pœnitendo, quamvis fortè sit longè probabilius, quòd non sit obligatio statim pœnitendi? His præsuppositis, famosissima simul & intricatissima est quæstio inter Theologos de usu conscientiaë seu sententiaë probabilis, aliis contendentibus semper tutiora vel saltem probabiliora sequenda esse; aliis econtrà affirmantibus ad fundandam conscientiam practicè certam aliquando sufficere quamvis opinionem verè probabilem etiam minùs tutam. Itaque

6. *Dico 1.* Non est licitum sequi contra legem sententiam tenuiter, dubiè aut probabiliter tantum probabilem, est *communis*: Ratio est, quia non possum in ea fundare conscientiam practicè certam, conscientia enim practica foret hæc vel similis: quod ago ex motivo gravi, ago prudenter & licitè, sed sequens sententiam tenuiter, dubiè vel probabiliter probabilem, ago ex motivo gravi, ergo. Ubi vides *minorem* vel esse falsam, vel tantum probabilem, ideòque & conclusio practica, quæ partem sequitur debilio-rem, vel erit falsa, vel ad summum probabilis, non autem certa. *Dico*

Dico 2. Quando agitur de valore Sacramen- 7.
 ti, saltem circa conditionem ab Ecclesia non
 supplebilem, non licet sequi probabilem aut
 etiam probabiliorem, sed necessariò eligenda est
 tutior: v. g. est probabile, vel etiam probabilius
 aquam rosaceam esse verè aquam naturalem, at-
 tamen non licet eam adhibere in Baptismo, si
 aqua certò naturalis haberi possit: Ratio est,
 quòd illa probabilitas facere non possit, ut aqua
 rosacea sit certò sufficiens ad valorem Baptismi,
 ideòque Baptismus sine causa exponeretur peri-
 culo nullitatis, quod est contra reverentiam Sa-
 cramenti & charitatem proximi, qui fortè pri-
 varetur Sacramento: ideòque Alexander VII. me-
 ritò damnavit propos. I. *Non est illicitum in Sa-
 cramentis conferendis sequi opinionem probabilem
 de valore Sacramenti, relictà tutiore.* Idem tenet
 in omni casu, in quo est periculum realis dam-
 ni, ut, si sit probabile in via esse latrones, non
 possum citra necessitatem prudenter viam illam
 eligere; non possum è tecto projicere lapidem,
 si probabile sit transire hominem: quia illud
 damnum reale non removetur per iudicium
 etiam prudentissimum: aliud est, si agatur de sola
 licentia vel honestate alicujus actionis; tunc enim
 probabilitas causat errorem invincibilem, &
 conscientiam practicè certam, & per consequens
 removet omne periculum peccandi formaliter,
 ut mox dicetur. *Dixi 1.* Saltem circa conditio-
 nem ab Ecclesia non supplebilem; nam si con-
 ditio sit supplebilis ab Ecclesia veluti jurisdictio
 in Sacerdote, an tunc locum habeat usus sen-
 tentiæ probabilis, dicam *cas. 99. n. 6.* *Dixi 2.*
 Si aqua naturalis haberi possit, nam in necessi-
 tate, quando materia certa haberi non potest,
 debet

debet sub conditione adhiberi materia probabilis, necessitas enim & salus proximi tunc excusant ab omni irreverentia.

8. *Dico 3.* Judex in civilibus non potest ferre sententiam juxta minus probabilem, ut iterum certum est ex propos. 2. ab Innoc. XI. damnata: *Probabiliter existimo, judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.*

Ratio est 1. Quòd judex ex officio debeat judicare secundum merita causæ, & tanquam lanx viva propendere in eam partem, in qua est majus rationum pondus, atqui pro parte probabiliore sunt majora merita, seu majus pondus rationum, ergo.

2. Judex admittit perniciosum mendacium, si pro minus probabili pronuntiet, illamque dicat esse victricem, quæ est victa, illam esse potiore, quæ est inferior.

3. Hæc est præsumpta Reipublicæ judicem constituentis voluntas, consensus populorum & tacitum pactum litigantium, qui hanc conditione sua jura & fortunas sententiæ judicis committunt, non ut pro suo arbitrio tanquam dominus, sed tanquam æquus judex juxta allegata & probata causam decidat; hinc, etiamsi jura partium forent æqualia, adhuc non liceret judici pro libitu parti, cui voluerit, causam adjudicare, id enim probant rationes allegatæ, nec servaretur æqualitas, sed committeretur evidens acceptio personarum, & judex perniciosè mentiretur pronuntiando unam causam esse alterâ potiore: igitur in tali casu obligabitur vel rem litigiosam dividere, vel partes ad compositionem inducere. *Suar. Laym. Bannez. 2. 2. q. 63. a. 4.*

9. Aliud est de advocato, nam sicut ipse cliens habet

bet

bet jus iudici sua mótiva , etsi minùs probabilia, per se exponendi , sic & per Advocatum , nec hoc est, ut aliqui volunt , iudici suadere, ut pronuntiet pro causa minùs probabili , sed tantùm est petere , ut iudex pronunciet juxta merita causæ , quæ, quamvis ex iudicio Advocati videantur minora pro suo cliente , iudici tamen fortè videbuntur majora. *Dixi*: in causa civili; nam in causa criminali potest & debet iudex amplecti causam minùs probabilem faventem Reo , quia in criminalibus requiruntur probationes luce meridianâ clariores, quales non sunt , quamdiu pro innocentia Rei stat probabilitas.

Dico 4. Etiam medici & chirurgi obligantur 10. in conscientia adhibere media certa relictis incertis ; probabiliora relictis minùs probabilibus: Ratio sumitur tum ex charitate proximi, qui sine causa exponi non debet periculo gravis damni corporalis ; tum ex chirurgi & medici officio & quasi contractu , ægroti enim eâ conditione se permittunt medico & chirurgo , ut subveniant securiori & meliori modo , si enim scirent eundem usum mediis incertis relictis certis & tutioribus , ejus operâ non uterentur. Hæc intellige , si media certa & probabiliora habeant, aliàs enim satius est adhibere medium probabile & incertum, quàm nullum; imò , si mors sit quasi moraliter certa , & tantùm habeatur medium, de quo dubitetur, an sit ob- vel profuturum , adhuc licitum erit illud adhibere , quia probabilis spes vitæ præferenda est periculo accelerandi mortem absque eo verosimillimè subsequituram. *Sanct. Laym. n. 15.*

Dico 5. In quæstione de honestate actionis II.

C

lici-

R. D. Jansen Theol. Moral. Tom. I.

licitum est sequi sententiam minùs probabilem, etiam in concursu probabilioris & tutioris. *Medina, Lopez, Bannez, Joannes à S. Th. Salon. Pontius, Reding, Salmant. in 1. 2. t. 11. d. 7. dub. 2. Pasq. Dian. Caramuel fund. 11. Reiffenst. n. 53. & plurimi apud Teril. hic q. 22. Moya sup. Sporer c. 1. à n. 31. Platel. p. 2. n. 151. Mezger to. 2. d. 14. La Croix l. 1. n. 269. contra Mercorum, Contens. Vincent. Baron. Elizalde, Gonzales Henno, qui d. 3. a. 6. de consc. immeritò dicit, quòd tot DD. à benigniore sententia nunc defecerint, ut vix aliquid adhuc habeat probabilitatis extrinsecæ.*

Probatum 1. Ideo adversarii negant licere utrum sententiæ minùs probabilis & minùs tutæ, quia putant in sententia vel iudicio probabili non posse fundari conscientiam practicè certam, sed hæc potest in ea fundari. *Probatum min.* Nam, quamvis iudicium speculativum, quo dico: pingere non est servile, sit tantùm probabile, at tamen iudicium reflexum, seu conclusio practica est certa, ut patet in hoc syllogismo: quod non temerè, sed prudenter iudico mihi esse licitum, hoc licet; sed prudenter & non temerè iudico esse licitum pingere die festo, ergo mihi licet pingere die festo. *Major* est certa, quia ex prudenti iudicio intellectûs sequitur prudens electio voluntatis, quæ utpote potentia cæca ab intellectu regulari debet, & peccatum essentialiter est imprudens & temerarium, ergo non potest sequi ex iudicio prudenti. *Minor* etiam est certa, quia supponitur esse probabile, quòd liceat pingere, ideòque pro eo stat motivum grave, iudicium autem nitens motivo gravi non potest esse temerarium, temerarium enim necessariò

riò

riò nititur motivo levi , & in hoc distinguitur opinio tenuiter vel probabiliter probabilis à certò probabili , quòd hæc nitatur motivo certò gravi , aliæ autem motivo vel levi vel tantùm probabiliter gravi.

2. Possum in opinione æquè probabili vel probabiliori , non obstante ejus incertitudine speculativâ , fundare conscientiam practicè certam , ut fatentur plerique adversarii , & ex eo patet , quòd aliàs nulla sententia D. Th. vel Scoti etiam probabilissima contra legem esset tuta in praxi , quod repugnat propositioni tertiæ damnatæ ab Alex. VIII. *Non licet sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam.* Ergo & in opinione minus probabili , quia utraque nititur motivo gravi , quamvis incerto.

3. Non semper teneor sequi *tutior*em , ut monstravi cas. præced. n. 4. & certè , si tutior semper sequenda esset , non possem sequi ullam sententiam D. Th. etiam probabiliorem aut probabilissimam contra legem , v. g. quòd circumstantiæ notabiliter aggravantes in confessione non sint necessariò exprimendæ , ut docet in 4. *dist. 16. q. 3. a. 2.* neque teneor sequi *probabilior*em , nam non teneor semper facere , quod est prudentius , sed sufficit facere , quod est simpliciter prudens.

4. Si est obligatio sequendi *tutior*em aut *probabilior*em , ergo peccârunt mortaliter SS. Pontifices , dispensando in votis solennibus contra *tutior*em & secundùm adversarios etiam *probabilior*em D. Th. item in matrimonio rato contra *tutior*em & *probabilior*em seu *probabilissimam* (ut ait *Sanch.*) *S. Bonav.* & Scotistarum sententiam , consequens autem asserere videtur temerarium;

rarium; Pontifices verò ita dispensâsse constat ex probatissimis Authoribus, quos refert *Baron.* ad annum 1041.

5. *C. laudabilem de frig. & malef.* permittitur conjugibus frigidis tentatio copulæ usque ad triennium, cum tamen post copulam per biennium frustra tentatam, longè probabilius sit, esse impedimentum impotentia, & tutius foret abstinere ob periculum pollutionis.

12. 6. Sequeretur, quòd nec Superior posset præcipere, nec subditus obedire secundùm sententiam minùs probabilem, quia secundùm adversarios non potest in ea fundari conscientia practicè tuta vel certa; consequens autem est contra communem fidelium sensum, & bonum commune, quod requirit, ut subditi in dubiis, multò magis in probabilibus, Superiori obediant, ne detur ansa eludendi Superiorum præcepta: Et satis constat ex *C. quid culpatur caus. 23. q. 1.* ubi *S. Aug.* dicit subditum posse militare ita jubente etiam Rege sacrilego, si certum non sit, esse bellum iniquum, at quamvis sit probabilius bellum esse iniquum, tamen hoc non est certum, ergo. Accedit, quòd præceptum Superioris ejùsque auctoritas sit certa, excusatio autem incerta.

7. In dubio, an existat lex, libertas est in possessione, & existentia legis utpote aliquid facti in dubio non præsumitur, ut probavi *Cas. præc.* atqui est dubium & quidem positivum, an existat lex obligans ad sequenda semper probabiliora & tutiora, cum sententia adversariorum non sit certa, ut clarum est ex suprapositis argumentis; Aut certè si existeret talis lex, tamen non esset sufficienter promulgata, quia post exactissimam inquisitionem plurimi & doctissimi
eam

eam non agnoscunt, & publicatio tanquam aliquid facti iterum in dubio non præsumitur, maximè si ipsa lex sit dubia. *Nec dicas*: Hanc legem esse naturalem & divinam, ideòque non indigere promulgatione. *Contra est*: saltem indiget sufficiente notiâ, quæ hîc non est, ideòque invincibiliter ignoratur, cùm post sufficientem inquisitionem ex gravibus motivis judicetur non existere.

8. Juxta plerosque adversarios licitè operor ex probabiliore, sed mihi probabilius est, quòd relictâ tutiore & probabiliore possim sequi minus probabilem, nam experienciâ mihi certum est intellectum meum magis trahi à motivis hujus sententiæ, & pro hac stare majorem auctoritatem, quàm pro opposita, ergo.

Obji. 1. Operans vel pingens die festo ex sententia minus probabili, non habet judicium certum de honestate operationis, cùm probabilius sit, quòd pingere die festo sit illicitum, ergo aget cum dubio practico.

Confirmatur 1. Judicium practicum seu reflexum fundatur in judicio directo, ergo si judicium directum sit incertum, etiam practicum erit tale.

2. Non obstante illo judicio reflexo manet probabilius, quòd non liceat pingere, ergo judicium practicum, quòd pingere sit licitum, non est certum.

3. Judicium minus probabile est magis difforme, quàm conforme legi æternæ, quia probabilius est, existere legem, ut supponitur, ergo tale judicium non potest esse regula actûs honesti.

4. Sequens sententiam minus probabilem, si

erret, errat culpabiliter, quia prævidet periculum errandi, illudque evitare posset sequendo tutiorem.

5. Multi & doctissimi viri asserunt, tuum iudicium practicum fundatum in opinione minùs probabili, quomodocunq; illud formaveris, non esse certum; idq; probant ex motivis & rationibus verè gravibus & valdè probabilibus, contra quod autem est ratio probabilis, id non est certum, ergo. Ita quoad rem *Brocard*, pag. 378.

¶ *Ad 1. Retorquendo.* Etiam operans ex sententia probabiliore non habet iudicium certum de honestate operationis, cum maneat probabile oppositum, sicut igitur respondes sufficere, quòd iudicium ultimum reflexum sit certum, quamvis directum seu speculativum maneat incertum, sic & ego dico sufficere, quòd iudicium ultimum seu practicum sit certum, quamvis speculativum sit incertum & minùs probabile.

Ad 1. Confirmat. ¶ 1. Iterum retorq. Iudicium practicum fundatur in directo, ergo si iudicium directum sit tantum probabilius & non certum, etiam conscientia practica erit talis.

¶ *2. Disting. maj.* Iudicium practicum fundatur in iudicio directo, tanquam objecto affirmato existere, C. Tanquam in præmissa, N. Syllogismus practicus seu conscientialis est v. g. hic: quod prudenter iudico mihi licere, hoc licet, sed prudenter, hoc est ex gravi & probabili motivo iudico mihi licere pingere, ergo &c. ubi vides omnes præmissas esse certas, & minor non dicit directè, quòd licet pingere, sed dicit, id prudenter & ex gravi motivo iudicari, quod certum est, per consequens & conclusio seu dictamen ultimum erit certum.

Ad

Ad 2. Confirmat. distinguo *ant.* manet probabilius ex principiis directis seu speculativis, quòd non liceat pingere *C.* ex principiis reflexis, *N.* Idem tenet in sequela probabilioris; cujus oppositum manet speculativè probabile, quamvis iudicium practicum dicant esse certum.

Ad 3. dist. C. Ergo iudicium probabile non potest esse regula ultima & immediata honestatis *C.* hæc enim debet esse certa. Non potest esse regula mediata *N.* Idem est de iudicio probabiliore, quod pariter est incertum, & fortè difforme legi æternæ, ideòque non potest esse regula immediata operationis honestæ.

Ad 4. R. 1. Iterum *retorq.* qui sequitur probabiliorem contra legem, scit illam esse incertam, adeòque se posse errare, & errorem vitare eligendo tutius, ergo si erret, errat vincibiliter. *R. 2. N. Ass.* Nam post diligentem inquisitionem ignoratur lex, & prudenter iudicatur, non esse, ergo si erret, errat ex ignorantia invincibili; nec est obligatio eligendi semper tutius, ut sapius jam dictum est.

Ad 5. Nego probabiliter asseri iudicium practicum fundatum in opinione verè, etsi speculativè minùs probabili, non esse certum, nam Syllogismus practicus, ut supra dictum est, non asserit directè, quòd die festo v. g. liceat pingere; sed solùm asserit pro hoc esse grave & prudens motivum, quod omnino certum est, similiter asserit, quòd agens ex prudenti seu gravi motivo non agat temerè, sed prudenter, & per consequens non peccet, quod similiter certum est.

Inst. 1. Si ex hoc, quòd aliquid sit probabili- 14.
liter licitum, intellectus posset practicè certò in-

ferre, hoc licet, ergo ex hoc, quòd aliquid sit probabiliùs illicitum, intellectus certò inferre poterit, hoc esse illicitum; sed, qui certò potest judicare aliquid esse illicitum, non est in ignorantia invincibili legis prohibentis, cùm eam certò cognoscere possit, ergo. *R. N. seq. maj.* *To* Non est malignantis naturæ, & negat ex ullo motivo posse judicari licitum, quod probabiliùs est illicitum, hoc autem falsum est, cùm possit judicari licitum ex motivo probabili, quamvis ex motivo probabiliore judicetur esse illicitum.

Inst. 2. Si ille bene agit, qui agit probabiliter honestum, ergo ille malè agit, qui agit probabiliter inhonestum. *R. 1.* Ergo malè agit, qui sequitur probabiliorem, quia agit probabiliter inhonestum.

R. 2. N. C. Nam non obstante, quòd aliquid vi judicii speculativi judicetur probabiliter esse inhonestum, attamen vi judicii reflexi & practici certò judicatur honestum. Neque enim hæc judicia habent idem objectum, idcòque unum potest esse certum, alterum tantùm probabile, ut patet ex dictis.

Inst. 3. Probabilitas est æqualiter indifferens ad verum & falsum, ergo, qui eam sequitur, non curat veritatem, & æquivalenter dicit: volo pingere die festo, sive sit, sive non sit licitum. *Confirm.* Talis non habet pro regula legem æternam, quia potest errare, operans autem secundùm legem æternam errare non potest. *R. 1.* Etiam major probabilitas est indifferens ad verum & falsum, & tamen prudenter eam sequor.

R. 2. Om. Ant. N. C. Diligenter inquisivit in legem prohibentem pingere, & eam non reperit, idcòque resolvit sibi licitum esse pingere.

Ad

Ad Confirm. Etiam sequens probabiliorem potest errare, ergo & hic non habebit pro regula legem æternam, ideóque dico, habere pro regula saltem legem æternam permittentem, si fortè erret, quia errat invincibiliter.

Obji. II. Sic se habet minus verum ad intellectum, sicut minus bonum ad voluntatem, sed minus bonum in comparatione majoris boni non movet voluntatem, ergo nec minus verum in concursu majoris movet intellectum. Ecce *Achillem* adversariorum. *Confirm.* Intellectus est potentia necessaria, ideóque sicut bilanx necessariò propendet in illam partem, pro qua est majus pondus, sic intellectus necessariò in illam, pro qua est majus verum, ergo non potest assentiri objecto minùs probabili in concursu probabilioris. *R.* I. Posse concedi totum, quia argumentum ad summum probat, quòd intellectus in concursu probabilioris non possit directè assentiri minùs probabili, tanquam vero, neque hoc requiritur, sed sufficit, quòd intellectus possit reflexè judicare, pro sententia minùs probabili esse motivum grave, ideóque voluntatem prudenter eam sequi posse.

R. 2. Sicut voluntas potest eligere minus bonum, si aliunde accedat nova bonitas, sic intellectus in rebus obscuris & probabilibus non necessitatur, sed accedente imperio voluntatis potest assentiri minùs probabili; si enim intellectus ex imperio voluntatis possit temerè dissentire vel dubitare de objecto fidei, non obstante majori credibilitate, imò morali certitudine credibilitatis in oppositum, cur non assentiri minùs probabili? *Ad confirmationem:* sicut bilanx potest inclinare in minus pondus, si ab extrinseco accedat

cedat impulsus v. g. digiti vel novum pondus ,
 sic intellectus potest assentiri minùs probabili
 accedente impulsu voluntatis.

16. *Inst.* Sicut voluntas non movetur nisi à solo bono , tanquam objecto suo formali , sic intellectus à solo vero ; atqui per imperium voluntatis minùs probabile non fit magis verum , ergo.
2. Major probabilitas elidit minorem ; Si enim tres dicant , se Petrum vidisse in Ecclesia , & alii duo dicant , se eundem eodem tempore vidisse alibi , non possum prudenter assentiri duobus.
- Ex. Ad 1. dist.* Intellectus movetur à solo vero evidenter vel probabiliter apparente , C. semper evidenter apparente , N. Intellectus necessitatur à sola veritate evidenter apparente , in obscuris & probabilibus subest imperio voluntatis , quæ facere potest , ut intellectus firmiùs assentiatur objecto , quàm mereatur pondus rationum , ut certum est ex propositione 19. damnata ab Innoc. XI. *Voluntas non potest efficere , ut assensus in seipso sit magis firmus , quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.* Cur ergo non possit facere voluntas , ut intellectus assentiatur motivo minùs probabili ?
- Ad 2.* Major probabilitas elidit minorem , quando motiva sunt planè similia , sicut in allato casu C. si motiva sint dissimilia , & directè non opposita , ut plerumque contingit in controversiis moralibus & dubiis juris. N. Constat enim experienciâ , quòd intellectus consideratis motivis utriusque partis sæpe fluctuet , vel saltem assentiatur cum formidine , formido autem oritur ex virtute motivi oppositi , ergo evidens est , quòd motivum oppositum non sit elisum , aut totam vim movendi amiserit.

Obji.

Obji. III. Varias paritates ut 1. imprudenter bibo vinum, quod probabilius est veneno infectum. 2. Imprudenter adhibeo medicinam minus probabilem & tutam, si aliam habere possim. 3. Imprudenter jaculor in objectum, quod probabilius est homo. 4. Imprudenter me ingero occasioni, in qua sexies sum lapsus, quinques non sum lapsus, ergo imprudenter sequor sententiam minus probabilem. *R. N. C.* In adductis exemplis ubique agitur de damno vel periculo reali, quod æqualiter sequitur, sive error meus sit vin- sive invincibilis, neque meum iudicium probabile facit me securum, quòd vinum non sit infectum, quòd medicina non sit nocitura, quòd objectum, in quod jaculor, non sit homo, &c. ergo imprudenter me vel alium exponerem tali periculo; econtrà suppositâ probabilitate & ignorantia invincibili legis sum securus me non peccare formaliter. *Ad 4.* Specialiter dico: quamvis in tali occasione ipse lapsus v. g. fornicatio non sit certa, ipsum tamen periculum fornicandi, seu peccandi formaliter, est certum, cui proin sine peccato me exponere non possum.

Inst. Imprudenter ago illud, ex quo Deus probabilius offendetur. Item minister Principis imprudenter facit ea, quæ probabilius iudicat adversari mandato Principis, ergo & imprudenter sequor minus probabilem. *R. Ad 1. N. C.* Ex dictamine pratico certus sum, Deum non offendi per usum sententiæ minus probabilis. *Ad 2. Omis. ant. N. C.* Minister regulariter potest se verbo vel scripto certificare super voluntate principis, vel specialiter se obligavit ad diligentiam exquisitissimam, quòd si taliter se non obligavit, neque

neque rescire possit voluntatem principis, etiam licitè agere poterit, quod minùs probabiliter iudicat non adversari voluntati Principis.... Ex dictis pro praxi.

18. *Deduces seqq.* 1. Non licet sequi sententiam à Sede Pontificia censuratum, quamvis antehac fuisset probabilissima, quia per censuram amisit probabilitatem practicam; si dubium sit, an sit censurata, adhuc eam sequi non licet, quia est tantùm dubiè probabilis.

19. 2. Confessarius & quivis alius potest sequi sententiam alienam, quam cognoscit esse probabilem, etsi suam iudicet esse probabiliorem & simpliciter veram. *Nav. man. c. 26. num. 4. Laym. c. 5. Thom. Sanch. in decal. c. 19. num. 14. Et DD. cit. n. 11.* Ratio est, quia hoc ipso, quòd cognoscat alienam esse probabilem, cognoscit pro ea esse grave motivum, ideòque se eam prudenter sequi posse, hinc, si pœnitens nitatur sententiã verè probabili v. g. quòd circumstantiæ aggravantes non sint necessariò explicandæ, quòd hic vel ille contractus sit licitus, Confessarius non tantùm potest, sed & tenetur eum absolvere contra sententiam propriam sibi probabiliorem, quia pœnitens est bene dispositus, & post explicata peccata habet jus ad absolutionem, & Confessarius ut Judex debet pronunciare secundùm allegata & probata pœnitentis, non secundùm privatam suam opinionem. *Joan. à S. Th. dis. 12. a. 6. La Croix num. 445. Sporer num. 47. Reif- fenst. num. 55,*

20. 3. Subditus tenetur obedire Superiori secundùm minùs probabilem præcipienti, quia tenetur semper obedire, quando licitè potest, sed potest licitè obedire accommodando se minùs pro-

probabili, idque exigit bonum commune & authoritas Superioris, quæ est in possessione præcipiendi, ergo. Imò quilibet obligatur ex charitate sequi sententiam, minùs probabilem, si per eam commodè possit impedire grave malum, v. g. peccatum in se vel in proximo, ideòque, si Confessarius advertat sententias rigidiores pœnitenti esse periculosas ob nimios v. g. scrupulos vel pusillanimitatem, oportet, ut eum dirigat secundùm benigniores; si verò declinet in noxias laxitates, dirigendus est secundùm rigidiores.

4. Non tantùm licitè sequor alienam probabilem, sed etiam alteri secundùm eam licitè suadeo, vel saltem expono licitum ejus usum: Ratio est, quia ego ipse licitè eam sequor, & etiam consulens eam licitè sequi potest, ergo eandem ipsi licitè suadeo, non enim magis teneor alienam conscientiam curare, quàm propriam. *Laym. sup. Mezger a. 9. num. 3.* Excipe, nisi quis consulatur in negotiis publicis, v. g. an bellum vel tributum sit justum; tunc enim Consilarii tenentur suadere probabiliora, idque exigit bonum commune, & recta ratio, & ipsi tunc sunt quasi judices inter Principem & subditos: est *communis cum Sporer n. 43.* Ut autem Princeps (idem est de quovis Superiore) tutò sequi possit mentem suorum Consiliariorum, oportet 1. ut seposito omni humano affectu elegerit tales, quos judicabat rei gnaros, probos & incorruptibiles. 2. ut iisdem relinquat plenam libertatem edicendi veritatem, etsi ingratham Principi; tunc enim & non aliàs eorum consilium etiam contra propriam opinionem tutò sequitur: Ratio est, quòd ejusmodi sint plerùmque magis intelligentes, quàm ipse Princeps, & facilius sit, unum errare, quàm plures. s. Ru-

5. Rudiores in dubiis & obscuris tutò sequi possunt consilium Confessarii, Superioris vel alterius viri, de quo est communis opinio, quòd sit probus & intelligens, quia foret onus nimium grave, si ejusmodi homines tenerentur plurimum sibi fortè contrariantium opiniones exquirere.

22. 6. Probabiliùs non licet sequi hanc & oppositam probabilem, si inde una lex certò violaretur v. g. audità die Jovis duodecimà noctis in uno horologio non potest Clericus prudenter judicare, se esse deobligatum à Completorio, & simul judicare, se posse protrahere cœnam in carnibus; quia scilicet necdum audita est duodecima in altero horologio; nam quamvis duo horologia communiter bene directà sint quasi duo testes probabiles, tamen utrumque simul sequi non possum: quia certè infringo unam legem; si enim primum fallat, pecco non orando Completorium; si secundum, pecco comedendo carnes. Similiter in testamento non solenni, non possum prudenter judicare illud esse validum, & sic retinere hæreditatem, & ex altera parte resolvere non esse validum, ut non tenear exsolvere legata; certò enim læderem unius jus, vel enim testamentum est invalidum, & lædo jus illius, cui hæreditas debetur ab intestato; vel est validum, & lædo jus, quod legatarii habent ad legata. Si bonà fide jam adiissem hæreditatem, non cogitans de probabilitate sententiæ oppositæ, possem juxta plures uti sententiã oppositã, & resolvere me non teneri ad solvenda legata, quia sum possessor bonæ fidei, & jam fortè jus unius læsum est, & est probabile, legatarios nullum habere jus, nihilominus probabilius videtur, quòd adhuc tenear solvere legata,

ta,

ra, vel dimittere hæreditatem, alioquin adhuc certò violabo vel jus hæredis ab intestato retinendo hæreditatem, vel jus legatariorum legata non extradendo.

C A S U S IV.

De Conscientia perplexa & scrupulosa.

DEodata religiosa multa iudicat esse peccata, que non sunt 4. super delicto confororis interrogata, timet delictum occultum fateri, ne detrahat; etiam timet negare, ne mentiatur 1. & quia etiam multum angitur super vita præterita, se scrupulosam iudicat, & in omnibus utitur privilegiis scrupulorum 5. peccata, de quibus non est omnino certa, non confitetur; conforaribus invidere, & de iisdem malè loqui vanos scrupulos æstimat. De confessionibus in iuventute factis multum anxia de his tanquam scrupulosa à Confessario non auditur ibid., & sæpè non absoluta, quamvis multa dubia afferat, ad communionem mittitur, 3. postea in multis verè scrupulosa, timet se peccare, quoties Confessario non inclinatur, omnes liberiùs secum loquentes de luxuria habet suspectos, in omnibus putat se egisse cum dubio, circa cogitationes impuras nunquam potest se resolvere: varios exquirat Confessarios, nulli tamen nisi proprio iudicio acquiescit 6. Pro resolut.

QUÆR. I. Quid sit & qualiter obliget 1. conscientia perplexa?

2. Conscientia perplexa est dictamen, quo intellectus iudicat inesse peccatum utrique opposito,